

Het beeld van Proust

I

De dertien delen van Marcel Prousts *À la recherche du temps perdu* zijn het resultaat van een niet te bedenken synthese, waarin de verzonkenheid van een mysticus, de kunst van een prozaïst, de verve van een satiricus, de eruditie van een geleerde en de bevangenheid van een monomaan zich tot een autobiografisch werk hebben samengevoegd. Terecht heeft men opgemerkt dat alle grote werken uit de literatuur een genre stichten of er een tenietdoen, kortom dat ze gevallen apart zijn. Maar daarvan is dit een van de ondoorgrondelijkste. Van de structuur, die fictie, herinneringswerk en commentaar *ineen* is, tot de syntaxis van de oeverloze zinnen (de Nijl van de taal, die hier bevruchtend naar de vlaktes van de waarheid overloopt) – valt alles buiten de norm. Dat dit grote exceptionele geval tegelijkertijd de grootste literaire prestatie van de afgelopen decennia vormt, is het eerste veelzeggende inzicht dat de waarnemer opdoet. Daarbij komt dat de omstandigheden die eraan ten grondslag lagen, uitermate ongezond waren: een zeldzame aandoening, een uitzonderlijke rijkdom en een abnormale dispositie. Niet alles aan dit leven is illustratief; exemplarisch echter is alles. Het wijst deze voortreffelijke literaire prestatie van onze tijd haar plaats toe in het hart van het onmogelijke, in het centrum – en natuurlijk eveneens op het nulpunt – van alle gevaren en markeert voor lange tijd deze grootse realisatie van een ‘levenswerk’ als een van de laatste. Het beeld van Proust is de hoogste fysionomische uitdrukking die de onstuitbaar groeiende discrepantie tussen poëzie en leven kon krijgen. Dat is de moraal die de poging rechtvaardigt het op te roepen.

We weten dat Proust in zijn werk niet een leven beschreven heeft zoals het is geweest, maar een leven zoals degene die het beleefd heeft zich dat leven herinnert. Maar ook dat is nog